

בס"ד, יום ראשון כה' אייר תשע"א

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת הולין לא – לו (115)

א. (1) מה היה מעשהו של ר' יונה בר תחליפא בענין שחיטת העוף, וכיצד הותר לו הדבר? (2) כמה צריך להיות אורכו של הסכין, ומדוע? והאם בענין לשחוט בכל אורכו? ומה דינה של מחט או איזמל לענין שחיטה? (3) סכין שנפלה או שהופלה ושחטה מאיליה תוך כדי נפילתה, מה דינה של השחיטה, ומדוע? והאם בלא שהתפרש להדיא האי דינא היה אפשר ללמוד דין זה ממאי דשנינו גבי שחיטת חש"ו, או מדין זרק סכין לנועצה בכותל, ומדוע?

ב. (1) מאי קמשמע לן מתניתין דגל שנתלש ובו ארבעים סאה שנפל על האדם והכלים, ומה ההכרח לבאר הכי? (2) נדה שטבלה או שהוטבלה באונס, האם עלתה לה טבילה (פרט), ומדוע? (3) האם דיני הכוונה בשחיטה ובטבילה ובטהרת ידיים שווים הם, ומדוע?

ג. (1) השוחט פרה אדומה, ותוך כדי שחיטתו נחתכה עמה דלעת, או ראשה של בהמה אחרת, מה דינה של הפרה, ומדוע? (2) מה הוא השיעור לפסול שחיטה מטעם שהיה? והאם בכל משך השחיטה איכא משום שהיה? וכיצד פסקינן להלכה בהני מילי? (3) השוחט בסכין רעה, מה דינו? (4) באר היטב את קושית הגמ' "ורמינהי אלו טריפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת!" וכיצד מסקינן בישוב הסתירה?

ד. 1) וושט שניקבה או גרגרת שנפסקה, האם מהני ליה שחיטה לטהרה מידי טומאת נבלות (פרט), ומדוע? 2) כיצד הדין בטריפה שאירעה בין שחיטת סימן לסימן (פרט), ומדוע? ואי נימא דנפסלה משום טריפה, האם מהני לה שחיטה, ומדוע? 3) "והדר ביה ר' זירא", ממאי הדר ביה ומנלן, והאם באמת הדר ביה?

ה. 1) האם שרי להאכיל לגוי את הריאה או את בני המעיים, ומדוע? והאם יש להוכיח מה דעת ריש לקיש בנידון (תוס'?) 2) "הרוצה שיבריא", מה עליו לעשות (פרט), ומדוע יש לו לנהוג באופן זה? 3) על איזה דם נאמר "על הארץ תשפכנו כמים", ולמאי נפקא מינה (פרט?) 4) השוחט חולין או קדשים, האם הבהמה הוכשרה לקבל טומאה, ומדוע?

ו. 1) האם משכחת לה ידיים תחילות, ומדוע? ואי נימא דמשכחת לה, האם שרי ליגע בהן בחולין או בתרומה ובקודש? 2) מי שידינו שניות, האם שרי ליגע או לאכול חולין או מעשר? וכיצד הדין היכא דהחולין נעשו על טהרת הקודש או על טהרת תרומה, ומדוע? 3) באיזה ידיים ובאיזה בהמה איירי מתניתין דבהמה חיה ועוף דלא יצא מהן דם נאכלין בידים מסואבות? ומה ההכרח לבאר הכי?

ז. 1) אדם שאכל ראשון לטומאה או שני לטומאה, מה דין טומאתו, ומדוע? 2) כיצד התבארו בסוגיין סברותיהן של ר' אליעזר ור' יהושע בענינא דאוכל טומאה? והאם כולי עלמא מודו דהכי תליא מילתא?

ח. 1) אדם שאכל חולין שנעשו על טהרת הקודש שנגעו בשני לטומאה, מה דינו לענין אכילת ונגיעת קודש ותרומה, ומדוע? והאם היכא דאכל חולין שנעשו על טהרת תרומה הדין שונה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דאכל תרומה גופה דנגעה בשני? 2) "והשלישי נאכל בנזיד הדמע", שלישי דמאי איירי הכא? ומאי האי דקאמרינן "נאכל בנזיד הדמע"? וכיצד סברו בטעם הדבר, וכיצד הסיקו?

ט. 1) מנלן דרביעי בקודש טמא, והאם הוא מדאורייתא או מדרבנן, והאם בכל גווני דשלישי אמרינן דעושה רביעי בקודש, ומדוע? 2) מה דינה של תרומה שנגעה בקודש, ומדוע?

י. 1) מה דינם של מעינותיו ומדרסו של עם הארץ, ומדוע? 2) באיזה אופן יכול הכהן לקבל חבית של תרומה מעם הארץ, ומדוע? ומה וכיצד רצו להוכיח מינה בסוגיין? והאם הוא מוכח ומדוע? 3) מה דין דם אדם שמת או דם מכתו לענין הכשר זרעים לקבלת טומאה, ומדוע? 4) מה דין דם בהמה שמתה או דם מכתה לענין הכשר? והאם ברם שחיטתה הדין שונה, ומדוע?

יא. 1) אמאי סלקא דעתין דדם פסולי המוקדשין אסור בהנאה, ומנלן דבאמת שרי? ומדוע להאי דרשא כולי עלמא מודו? 2) "ודם חללים ישתה" מאי חשיב "חללים", ואיזה דם אתי למעוטי? 3) ניתז דם בתחילת שחיטה על דלעת של תרומה, כיצד יש לנהוג בה לענין טומאה, ומדוע? 4) מה הוא "צריד של מנחות", וכיצד יש לנהוג בו לענין טומאה מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע?

יב. 1) האם בכל הטומאות נאמר הדין דבעינן הכשר משקיף, ומנלן? והאם אפשר ללמוד את הטומאות מהדרי או מגזירה שוה, ומדוע? 2) הבוצר ענבים לגת ונטמאו ונגעה בהן תרומה, מה דינה של התרומה, ומדוע? 3) היכי משכחת לה בשר קודש שנטמא? ומדוע דווקא באופן זה? 4) מנלן דחיבת הקודש מהני לענין טומאה? והאם בכל מילי דקודש אמרינן "חיבת הקודש", ומדוע?

יג. 1) מה היא בהמה "מסוכנת"? ומאי קאמרה מתניתין בדינה, ומדוע? ומה הוי אמינא בלא חידושא דמתניתין, ומדוע? 2) האם אפשר להוכיח את דינה של מסוכנת מהא דאסרה התורה נבילה וטריפה, ומדוע? 3) האוכל נבילה, על כמה איסורים הוא עובר, ומניין?

יד. 1) כיצד הוכיחו מהקרא ד"חלב נבילה וחלב טריפה" לענין דינא דמסוכנת (באר היטב!)? 2) האם אפשר ללמוד לחלות איסור נבילה על חלב מהא דחל איסור טריפה על איסור חלב, ומדוע? 3) מדוע יחזקאל התפאר בהא דלא אכל "נבילה וטריפה", ובהא דלא אכל "בשר פיגול"?

בהעלחה!

תשובות למבחן חולין לא לו

- א. (1) ר' יונה בר תחליפא היה שוחט העוף על ידי חץ בדוק מפגימות תוך כדי מעופו של העוף. ואמרינן דאיירי רק בגוונא דלאחר השחיטה חזינן שהנוצות שסביב לצואר חתוכות, אבל בלאו הכי יש לחוש לחלדה. וכן איירי שהכין את כל עפר הבקעה שיהיה ראוי לכיסוי, והיינו על ידי שיכתשנו לעשותו תיחוח, ואם כבר תיחוח הוא, יש לו להזמינו בפה לכך.
- (2) אמרינן במתניתין, דאם שחט דרך הולכה והבאה, אין שיעור לסכין ואפילו באיזמל כל שהוא כשר, אבל בתנאי שאין לו קרניים, דאם יש לו קרניים יש לחוש שהחלידו הסימן או יקרעוהו. ובמחט אין לשחוט משום דמחמת חודה מנקבת לסימנים, ובמחטא דאושכפי הוא ספק בגמ'. אבל אם שוחט במשיכה או הבאה אחת, בעינן שיהיה בסכין כמלא צואר חוץ לצואר, אבל בלאו הכי אי אפשר לשחוט בלא שידורס. וכתבו התוס' דלכאורה נראה דבעינן לשחוט בכל אורכו, דאי לאו הכי יש לחוש לדרסה. אבל הסיקו דשפיר משכחת סכין חריף דשוחט בפעם אחת, ומכל מקום בעינן זה השיעור כדי שיוכל לשחוט ברווח.
- (3) סכין שנפלה מאיליה ושחטה, כולי עלמא מודו דלא הוי שחיטה משום דכתיב "וזבחת". אבל אם הופלה על ידי אדם, דעת רבא דתליא בפלוגתא דרבי נתן ורבנן שנחלקו גבי הזורק סכין לנועצה בכותל, דלר' נתן הוי שחיטה ולרבנן לא הוי שחיטה. ומבואר בסוגיא, דמדינא דמתניתין גבי שחיטת חש"ו דמהני בגדול עומד על גביהם אפילו דאין להם דעת, ליכא להוכיח אף לדינא דנפלה סכין, דשאני התם דמיתכווני מיהא לחתיכה. וכתבו התוס', דאף מדינא דזרק סכין לנועצה בכותל, בלאו דברי רבא איכא למימר דשאני התם דמתכוון מיהא לחתיכה בעלמא, אבל הפילה דלאו מתכוון לחתיכה דלמא אף לר' נתן לא מהני.

- ב. (1) אי נימא דלא בעינן כוונה לטבילה, איכא למימר דלהא קתני אדם וכלים לאשמועינן דכי היכי דבכלים ליכא כוונה, אף אדם לא בעי כוונה, ואף היכא דאינו יושב ומצפה מתי יפול עליו הגל עלתה לו טבילה. ואי נימא דבעינן כוונה לשחיטה ואיירי הכא דיושב ומצפה לגל, ליכא למימר דהא גופא קמשמע לן דכלים דומיא דאדם, דהא לא מבואר להדיא דאיירי ביושב ומצפה, ועוד, דהא משמע דחידוש לקולא אתי לאשמועינן. אלא צריך לומר דאתי לאשמועינן דלא גזרינן אטו חרדלית של גשמים שאינה מטהרת [לרש"י משום דאין בה ארבעים סאה והקטפרס שמחברה לארבעים סאה לא הוי חיבור. ולתוס' הוא משום דהוי זוחלין]. אי נמי, דלא גזרינן אטו יטבול באויר. ואף דכבר אשמועינן מתניתין דטובלין בראשין ולא בכיפין, מכל מקום בעינן תו לאשמועינן דאף מדרבנן התיירו ולא גזרו.
- (2) היכא דחברותיה הטבילה, עלתה לה טבילה לכל מילי בין לבעלה ובין לתרומה ומעשר, דהא כוונת המטביל נמי מהני. ואם נפלה מן הגשר וטבלה, לדעת ר' יוחנן לא הוי טבילה כלל משום דטבילה טעונה כוונה, וכדילפינן לה מכובס שנית דכתיב גבי נגעי בגדים. ולדעת רב הוי טבילה לבעלה משום דחולין הוו ולחולין לא בעי כוונה, אבל לתרומה לא מהני דבעינן כוונה. אמנם הני מילי לדעת ר' נתן דאף לענין שחיטה דבעינן "זבחת" סבירא ליה דמהני "הפילה" לסכין. אבל לרבנן דסברי דהפילה לא מהני, אף לענין טבילה לא מהני אליבא דרב אלא היכא דירדה להקרו ונפלה למים.
- (3) לענין שחיטה נחלקו ר' נתן ורבנן, דדעת ר' נתן דמהא דהוצרכה התורה לפסול מתעסק בקדשים, מוכח דאילו בחולין לא בעי כוונה, ודעת רבנן דאפילו דלא בעי כוונה לשחיטה, מכל מקום לחתיכת סימנים בעינן. ולענין טבילה, לאכילת מעשר או תרומה ודאי דבעי כוונה כרתני להדיא בחגיגה. אבל לענין חולין, דעת ר' יוחנן דילפינן מדכתיב וכובס שנית גבי נגעי בגדים, דמקשים תכבוסת שניה שהיא הטהרה לתכבוסת ראשונה דהסגר, דמה הסגר לדעת כהן אף זו לדעת [ולא בעינן דעת כהן דווקא, דהא כתיב "וטהר" מכל מקום]. ודעת רב דדינה שוה לשחיטה. ולענין טהרת ידיים, איכא למימר דאף ר' יוחנן מודה כסמתא דמתניתין דלא בעי להו כוונה.

- ג. (1) אם נחתך עמה דלעת אין לפסול הפרה, דכיון דלא התכוון למלאכה אחרת עמה ליכא הכא משום היסח הדעת ואין לפסול הפרה. ולכאורה הוא הדין היכא דנחתך עמה ראשה של בהמה אחרת, אלא דלר' נתן דסבירא ליה דלא בעינן כוונה לשחיטה, היכא דנשחטה כדין, אף דמשום מלאכה ליכא לפוסלה, מכל מקום יש לפוסלה מטעם "אותה" ולא אותה ואת חברתה. [ואף דלענין חטאת דרשינן עליו דחבירו דומיא דידיה דמחויב כפרה כוותיה, הני מילי התם דכתיב "וכופר עליו" (תוס').]
- (2) לדעת תנא קמא השיעור הוא "כדי שחיטה", ומסקינן בגמ' דלאו כדי לגמור שחיטתו אמרינן, אלא כדי שחיטה אחרת, ונחלקו רב ושמואל אי משערין כל מין במינו, או דלעולם השיעור הוא בבהמה גסה, ויש שהקילו דהשיעור הוא אף כדי שירביץ הבהמה המוטלת לפניו. ויש שהקילו עוד דהשיעור הוא עד שיגביהנה ויפילנה. ודעת רש"י דהלכה כמאן דמחמיר לשער כל שחיטה במינה. והתוס' הביאו דעת ר"ח לפסוק להקל דלעולם השיעור הוא בבהמה. ולדעת ר' שמעון שיעור השהיה הוא כדי בדיקת טבח חכם. ויש ספק בגמ' בשהיה במיעוט סימנים, ולרש"י היינו במיעוט אחרון, ולתוס' לעיל היינו במיעוט ראשון. וכתב רש"י דפסקינן לחומרא. אבל במיעוט קמא, אי דגרגרת היא, לאו מידי עביד, ואי דוושט הא נטרפה ונפסלה.
- (3) היכא דלא שיהא בה אלא הולין והביא כל הזמן, שחיטתו כשרה, אבל אם שהה, תליא בספיקא דרבא אי שהיית מצטרפות.
- (4) הקשו דכיון דר' עקיבא הודה לדברי ר' ישבב דכל שנפסלה בשחיטתה הוי נבילה, כמאן אולא מתניתין דאלו טרפות דקתני בה דנקובת הוושט ופסוקת הגרגרת הוי טריפה, הרי נפסלו בשחיטתן, והוסיפו התוס' דליכא למימר דהוי נמי טריפה וחייב אף משום טריפה, דכיון דהוי אף נבילה, לא הוי ליה למימר "ואלו טרפות" דהא עיקר האיסור הוא משום נבילה. ותיצרו, או דמתניתין דהתם "ואלו אסורות" משמע, ויש בהו נבלות ויש בהו טריפות, והא דלא חשיב שאר נבלות משום דבעי לאשמועינן רק הנך דהוי נבלות רק לאחר מיתה ולא מחיים. אי נמי, דהאי מתניתין קודם חזרה היא, ומשנה לא זוהי מקומה.

- ד. (1) היכא דשחט במקום החתך, כולי עלמא מודו דלא הוי שחיטה כלל דהא לא שחט שני סימנים. אבל אם שחט שלא במקום החתך, יש צד בגמ' להכשיר השחיטה לטהרה מידי נבילה, מלבד אי נימא דאחר דיש נקב בסימן אמרינן דכמאן דמנח בדיקולא דמי, דמה לי שחט במקום נקב ומה לי שלא במקום נקב, הא חשיב כאילו כבר ניטל כל הסימן.
- (2) דעת רבא אליבא דריש לקיש, דאם שחט הקנה ואירעה טריפה בריאה, יש להכשיר הבהמה, משום דריאה בקנה תליא וכיון דנשחט הקנה חשיבא כמאן דמנח בדיקולא. אבל שאר טריפות לא מכשירינן בה. וכן אם שחט הוושט וניקבו הבני מעיים יש להכשיר, דהא מתלי תליא בוושט ואמרינן בהו דכמאן דמנחא בדיקולא. ור' זירא אמר דמאי דהכשיר ריש לקיש הוא בכל טריפה שאירעה בין סימן לסימן, משום דאין טרפות לחצי חיות. ואי נימא דכן הוי טריפה, הסתפק ר' זירא אי מהני לה שחיטה לטהרה מידי טומאת נבלות, דהא איכא למימר דאין הסימן הראשון מצטרף עם השני להתייר משום דהוא בא אף להתייר באכילה ואינו מצטרף עם השני שבא רק לטהר. וכתב רש"י דפשיטין לקמן (טו). דשפיר מצטרפי.
- (3) לדעת רש"י ר' זירא חזר בו ממאי דסבר בטעמיה דריש לקיש דאין טרפות לחצי חיות, דהא איבעיא ליה אי מצטרף סימן ראשון בהדי שני לטהרה מידי נבילה [ועל כרחך דבהכי הסתפק ולא בהא גופא אי מהני ליה שחיטה להתייר באכילה, דהא אמרינן עלה דלאו היינו מאי דבעי אילפא, דאילפא לענין לטהרה מידי נבילה איירי]. ודחינן, דר' זירא גופיה סבר דאין טרפות, אלא הסתפק לדעת רבא דהבין בריש לקיש דהוא משום דכמאן דמנחא בדיקולא. ולדעת התוס', ר' זירא הדר בו ממאי דהסתפק אי מצטרפי הסימנים, דאי כדאיבעיא ליה

דפשיטא ליה דהוי טריפה, מאי הקשה ארבא דיש להכשיר אף בניקבו בני מעיים. ודחינן, דר' זירא גופיה סבר דיש טרפות, אבל מדהכשיר ריש לקיש בריאה, סבר דעל כרחק לשיטתו אין טרפות לחצי חיות, ואמאי לא הכשיר רבא אף בבני מעיים.

ה. (1) דעת רב אחא בר יעקב, דלשיטת ריש לקיש דאמרינן כמאן דמנח בדיקולא, אסור להאכיל לגוי את הריאה, משום דחשיב כאילו נחתכה מיד לאחר שחיטת הקנה בעודה מפרכסת, והא אבר הניטל מן המפרכסת אסור לגוי, דווקא לישראל דהתירו תלוי בשחיטה שרי. ומבואר מרש"י, דאילו את הבני מעיים גופייהו שרי, דלא חשיבי כמאן דמנחי בדיקולא. אמנם מסקינן דתני דלא כרב אחא בר יעקב, והיינו טעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור, וכיוון שהשחיטה התירה לישראל, יש להתיר אף לגוי. וכתבו התוס' דריש לקיש על כרחק דלא סבר האי כללא, דהא לדידיה חצי שיעור שרי מן התורה, ואינו חייב משום בשר מן החי אלא בכזית, ואילו בגוי חזינן דאף במשהו איכא איסורא, ולדבריו צריך לומר דסבר דאין מזמנים עובד כוכבים על הריאה.

(2) יש לו ליטול כזית מבית השחיטה, ויש להדיחה יפה יפה משום דהדם ממחר לצאת שם ולא יצא, וכן מולחו יפה יפה, ובתוס' כתבו בתירוץ אחד דהיינו דווקא היכא דבעי לה לקדירה, אי נמי, דאף לצלי איירי משום שנחתך קודם שתצא נפשה. ומכל מקום יש לו להמתין עד שתצא נפשה, דהא כתיב בקרא "לא תאכלו על הדם", ורק אחר כך לאוכלה.

(3) אליבא דרבנן נאמר הוא על כל דם, לומר דמכשיר לקבל טומאה וכן דאינו טעון כיסוי, וכן לענין דהותר בהנאה אף למאן דאיסור אכילה כולל אף איסור הנאה. מלבד דם קדשים דלא הוקש למים דהא טעון שפיכה על המזבח, ואינו מכשיר. אבל מותר בהנאה, דהא מוכרח דהאי קרא דאיסור אכילה לא איירי בהנאה. ומכל מקום דם חיה ועוף אף דהוקש למים טעון כיסוי, דהא גלי בה רחמנא כיסוי. ודעת ר' שמעון לפי המבואר לקמן, דדם שחיטה אינו מכשיר ולא להכרי הוקש למים.

(4) לדעת ר' שמעון כל שחיטה מכשרת לקבל טומאה אפילו בלא הכשר אחריתי. ולדעת רבנן אין השחיטה מכשרת, אמנם הדם גופיה מכשיר. ולהכי אם לא יצא דם, אם לא הדיח הבהמה במים, אינה מוכשרת לקבלת טומאה. ואם שחט קדשים, חיבת הקודש מכשרתו לקבלת טומאה.

ו. (1) לדעת חכמים לא משכחת כלל ידיים תחילות, אבל לרבי עקיבא משכחת לה בגוונא דהכניס ר' את ידיו לבית המנוגע, דמדאורייתא ביאה במקצת לאו שמייה ביאה, ורבנן גזרו עליה ועשאוהו כגופן דטמא ראשון. ולדעת רבי שמעון בן אלעזר, דינו ככל ראשון דעושה שני בחולין. ולדעת תנא קמא דידיה, אין ידיים תחילות לחולין, אלא רק לתרומה ולקודש.

(2) ידיים שניות שרי באכילת ונגיעת חולין משום דלא משכחת לה שלישי בחולין. אמנם דעת רב אסי אליבא דרבי עקיבא, דאף בחולין שני עושה שלישי. ולדעת ר' מאיר שרי אף במעשר. ולחכמים אף דנגיעת מעשר מותרת, מכל מקום החמירו באכילתה. ואם החולין נעשו על טהרת תרומה, כולי עלמא מודו דאסורים באכילה. אבל אם נעשו על טהרת הקודש הוא פלוגתא דתנאי, דאיכא למאן דאמר דבטלה דעתו והוי ככל חולין.

(3) מתניתין על כרחק דבחולין איירי, דאי בקדשים הא אפילו בלא דם איכא הכשר מחמת חיבת הקודש, ועל כן יש להעמיד למתניתין או בידיים תחילות אליבא דרבי עקיבא וכדעת ר' שמעון בן אלעזר דאף לחולין איכא תחילות. אי נמי איירי בסתם ידיים דהווי שניות ולענין חולין שנעשו על טהרת הקודש, דיש בהו שלישי אליבא דר' אליעזר. אבל אין לומר דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה, דהא בפרה לא משכחת לה על טהרת תרומה דהרי אין תרומה בבהמות. ולדעת רב אסי בדעת רבי עקיבא דשני אפילו דרבנן עושה שלישי בחולין, שפיר יש להעמיד בסתם ידיים ולענין חולין גרידא.

ז. (1) אדם שאכל שתי ביצים מראשון לטומאה, [והתוס' לקמן כתבו דמעיקרא גזרו רק בשתי ביצים, אבל לבסוף גזרו אף בביצה אחת], לדעת ר' אליעזר יש לו דין ראשון ואסור באכילת ונגיעת קודש ותרומה. ואם אכל שני לטומאה דינו כשני ואסור בתרומה וקודש. ולדעת ר' יהושע, אם אכל ראשון דינו להיות כשני, [ולקמן יבואר סברת פלוגתייהו] ואם אכל שני דינו להיות כשני, בין לענין קודש ובין לענין תרומה, ולקמן מבואר דהוא משום דמצינו שני עושה שני על ידי משקין.

(2) ר' אליעזר שהשווה מידותיו הוא משום דהכי מצינו בנבלת עוף טהור דאין לה טומאה לטמא אחרים, אבל האוכלה חמיר טפי דמטמא את בגדיו. ודעת ר' יהושע דליכא להוכיח מנבלת עוף טהור משום דחידוש הוא, ואדרבה מצינו דאוכל חמיר טפי מהאוכלו, דאילו אוכל מקבל טומאה מכביצה, ואדם האוכלו רק אם יאכל שתי ביצים יטמא אחרים. [ור' אליעזר סבר דשיעורים מילתא אחריתי היא]. ועל מה דאמר ר' יהושע דהאוכל שני הוא שני משום דמצינו דהשני עושה שני על ידי משקין, השיב ר' אליעזר דאי הכי הוי ליה להיות כראשון, ולרש"י היינו דנילף מן המשקים דנעשים ראשון, ועלה יש לר' יהושע להשיב דשאני משקין דעלולים לקבל טומאה. והתוס' ביארו, דר' אליעזר הוכיח לו מהתם דשאני משקין ואין ללמוד מהן, ולדבריהם ר' יהושע לא השיב כלום על טענתו. ועל מה שטען ר' אליעזר אמאי האוכל שלישי הוי שני לקודש, השיב לו דאיירי רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה דטהרתן טומאה אצל הקודש. וכתב רש"י דעולא לא סבר דהכי השיב ר' אליעזר לר' יהושע, משום דר' יהושע אמר להדיא דאיירי רק בחולין שנעשו על טהרת התרומה. אי נמי כתב רש"י, דסבר עולא דר' יהושע אמר אפילו לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש, משום דאף בהו טהרתן טומאה אצל הקודש.

ח. (1) לדעת ר' אליעזר דינו להיות שלישי דפסול בתרומה ומטמא בקודש. ולדעת ר' יהושע, לענין אכילת קודש דינו כשני, ומבואר בתוס' לקמן (לה). דלענין נגיעה אין דינו כשני. ולענין תרומה איכא רק איסור אכילה. ולכאורה הוא רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה דטהרתן טומאה אצל הקודש. אמנם דעת התוס' ורש"י בתירוץ אחד, דלדעת עולא איירי אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש. ודעת ר' יצחק לקמן (לה). דהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש מותר לאכול בקודש, משום דרק קודש מקודש עושה רביעי. אבל בחולין שנעשו על טהרת תרומה מודה, כיון דטהרתן טומאה אצל הקודש. ובשלישי דתרומה גופה נמי אסור לאכול בתרומה אבל שרי בנגיעה.

(2) לפירוש ראשון ברש"י איירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ואם היא שלישי שרי לערב בה תבלין דתרומה. וסברו דהוא משום דחולין שנעשו על טהרת התרומה לא עושה שלישי. ודחו דשאני נזיד הדמע דאין בו כזית בכדי אכילת פרס, ומשום הכי אף דיש שלישי לתרומה לא אסרו עליו לערב בו תבלי תרומה. ולפירוש השני ברש"י, איירי בנזיד הדמע דמסתמא נעשה על טהרת תרומה, ועלה שנינו דאם נגע הוא בשני מותר לאכול, ועל כרחק דהוא משום דאין בו שלישי. ודחו, דכיון דאין בו כזית בכדי אכילת פרס, לא עשאוהו על טהרת תרומה ולהכי שרי לאכול. ור"ת בתוס' הסיק כהפירוש הראשון.

ט. (1) כתב רש"י דילפינן ליה בקל וחומר ממחוסר כיפורים. ולדעת רש"י הוא רק מעלה דרבנן דהא שנינו ליה בחגיגה גבי ה' מעלות אחרונות דאמרינן התם דלית להו דררא דטומאה דאורייתא. והאי קל וחומר אסמכתא בעלמא דהא מחוסר כיפורים גופיה לאו להדיא קתני לה אלא מקל וחומר משלישי דתרומה אתיא. והתוס' כתבו, דוודאי דמעלה דאורייתא היא. ולדעת ר' יצחק אין שלישי עושה רביעי אלא קודש מקודש, והיינו קודש הקודש בקדושת הגוף. וביאר רש"י דכיוון דמעלה דרבנן הוא, דווקא בקודש מקודש החמירו.

2) לדעת ר' יצחק כיוון דטהרתה טומאה אצל הקודש, הוא הדין דתרומה גופה מטמאה לקודש. אבל דעת רבא דדווקא מדרסות דאוכלי תרומה דשכיחי בה טומאה טפי דשמא ישבה עליהם אשתו נדה, הוי מדרס לאוכלי קודש, אבל בפירות דאין טומאתן כל כך מצויה לא החמירו בה.

י. 1) מעינותיו של עם הארץ דינם כזב משום גזירה. אבל מדרס שלו כיון דהוי גזירה שאין הציבור יכולים לעמוד בה, לא עשאוהו כמדרס הזב. אמנם הפרושין האוכלין חוליהן בטהרה, יש להם להחמיר לחוש למדרסותיהן משום חשש שמא ישבה עליהם אשתו נדה.
2) בזמן הגיתות והבדים דהאמינו להם, וכן היכא דאמר דהכניס לתוכן רביעית קודש, והיינו דווקא על ידי ברירא דמה שעתיד להפריש יהיה קודש, דאי לא הכי הא אסור לכהן לאוכלה משום הקודש המעורב בה. והיינו טעמא דהתירו, משום דאם לא יסמכו עליו לענין קודש, יש לחוש שיעשה פרה אדומה לעצמו ויעשה במה לעצמו. ורצו להוכיח מינה דלא גזרו על תרומה עצמה דתהיה טומאה אצל הקודש, אי גזרו היכי שרי לכהן לקבלה, הא התרומה טימאה לקודש. וביארו התוס' דאף דשאני הכא דשמרה בטהרה קודש, מכל מקום סלקא דעתין דכיון דאף תרומת חבר מטמאת לקודש, ליכא לחוש הכא לשמא יעשה במה לעצמו. [והתוס' ביארו עוד אופן, עיי"ש]. ודחו, דאינו ראייה דכיוון דמחובר הוא לקודש, יש לומר מיגו דנאמן על הקודש נאמן אף על התרומה.
3) דם אדם שמת וכן דם מגפתו מבואר להדיא במתניתין דמכשיר, וילפינן לה מדרס חללים. וכתבו התוס', דדם מגפתו הוא רק לדעת רבנן, אבל לדעת ר' שמעון אין דם מגפתו של אדם מטמא משום דלא הוי חללין.
4) לענין דם בהמה, מבואר בתוס' דדווקא דם שחיטה מכשיר אליבא דרבנן, וילפינן לה מדכתיב "על הארץ תשפכנו כמים". אבל לא דם מתה וכל שכן דם נהרגה מאיליה ודם מגפתה, דהא דם חללים לא נאמר אלא באדם. ודעת רש"י דדם חללים נאמר אף בבהמה, ודעת ר' שמעון דאין דם מתה מאיליה ודם מגפתה מטמא, אבל דם חללים דידה שפיר מטמא, דהא כתיב "ודם חללים ישתה".

יא. 1) מבואר בסוגיין דסלקא דעתין דכי היכי דאסור בגיזה ועבודה, הוא הדין דדמו אסור בהנאה. והתוס' כתבו, דלאו מגיזה ועבודה סלקא דעתין הכא, דהא התם רק מעשה הגיזה אסור, אבל עצם הגיזה מותרת בהנאה לכל הפחות מדאורייתא. אלא מהא דממעטינן בשר ולא חלב ילפינן, דהוא הדין איכא למימר ולא דם. וילפינן דשרי מהא דכתיב "על הארץ תשפכנו כמים", וכתבו התוס', דאף דר' שמעון לא דרש לה לענין הכשר, מכל מקום לענין איסור הנאה שפיר יליף לה דהא "תשפכנו כמים" כתיב, דדווקא למילתא דשפיכה הוקש ולא לשאר מילי.

2) לדעת רש"י חללים היינו דווקא דם שהנפש יוצאה בו, והיינו מטיפה המשחרת ואילך דבאה לאחר הקילוח. ולכאורה הוא רק כריש לקיש בכריתות (כב.). אמנם התוס' כתבו, דחללים היינו דם שיוצא לאחר שנעשה כבר חלל והיינו לאחר מיתה, ואיירי רק לאחר שגמר לקלח הדם שיוצא אחר הדם שיוצא שחור ולבסוף מאדים בלא קילוח, דכולי עלמא מודו דכבר אין הנפש יוצאת בו.
3) לדעת רבי מיד הוכשרה לקבל טומאה, משום דדם שחיטה מכשיר, וישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ואם נגעה בה תרומה יש לשורפה. ולדעת רב חייא "תולין". ולרב פפא תולין את הדבר, דאם ימתין עד גמר השחיטה הרי יכשיר, ואם יתקנה בנתיים לא יכשיר, משום דאינה לשחיטה אלא לבסוף. ולדעת רב אשי תולין לעולם משום דספק אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, ולא אוכלין ולא שורפין. ורב אושעיא הסיק כרב חייא, משום דמשיית ר' שמעון דדם שחיטה אינו מכשיר, נמי עולה דלא כרבי.
4) רש"י פירש דאיירי במנחות שכבר עירב בה שמן, אבל יש בה מקומות שלא הגיע אליהם השמן. והתוס' כתבו, דאיירי במנחות שאין בהם כלל שמן כמנחת חוטא או מנחת קנאות, או שאר מנחות דנתנם בכיסא ואכתי לא עירב בהם השמן. ומדברנן משום חיבת הקודש מונים בהם ראשון ושני, אבל מדאורייתא אף דמשום חיבת הקודש הם עצמם טמאים ויש לשורפם אי נגעה בהם טומאה, מכל מקום יש להסתפק כיצד הדין היכא דנגעו באחרים ותולין לא אוכלין ולא שורפין.

יב. 1) נאמר הוא בין בטומאת שרץ ובין בטומאת נבלה ובין בטומאת מת. ובטומאת שרץ מפורש הוא להדיא בקרא. ואמרינן דמיתורא דקרא דהא כתיב כבר "מכל האוכל אשר יאכל וגו'" ילפינן דהוא הדין לטומאת מת ונבילה. אבל אין ללמוד מת ונבילה משרץ, דמה לשרץ שכן מטמא בכעדשה. ואמרינן בגמ' דגם אם היה מפורש להדיא גבי מת, לא הוי ילפינן מינה שרץ, דמה למת שכן יש בו טומאת שבעה, וכתבו התוס' דכן מנבילה ליכא למילף לשרץ דמה לנבילה שכן מטמאה במשא. ועוד כתבו התוס' דאף מגזירה שוה דבגד ועור ליכא למיל, משום דרק לענין בגד ילפינן דחשוב זה כמו זה, אבל לענין הכשר לא ילפינן מינה.

2) דעת שמאי דמדברנן הוכשר גזירה שמא יבצור בקופות מוופות, ואינם נאכלים אבל אינן נשרפין. אבל מדאורייתא אינו מכשיר משום דלא ניחא ליה במשקה היוצא מהם. ומסקינן דאף בית הלל חזרו והודו לשמאי.
3) משכחת לה או משום חיבת הקודש, או בבהמה שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה בשעת שחיטה, ולרש"י איירי נמי שנפלו המים מן העור לבשר, ולדעת התוס' העור חשיב שומר לבשר וסגי שיגע בו מים. אבל אין לומר דהוכשר בשחיטה, דהא דם קדשים אינו מכשיר. וכן אין לומר דהוכשר במים שרחצו אותו בעזרה, דהא אמר רבי יוסי בר חנינא דמי העזרה טהורים הם ואינם מכשירים.
4) ילפינן לה מיתורא דכתיב "והבשר", ואמרינן דאתי לרבות עיצים ולבונה דאף דאינן אוכלין מכל מקום חיבת הקודש משוויא להו אוכל. וכתבו התוס' דהני מילי דבר דהוא עב וקשה כעין אוכל, אבל משקי בי מטבחיא לא אמרינן בהו דחיבת הקודש משוויא למשקה אוכל.

יג. 1) בהמה מסוכנת והיינו בהמה שאינה עומדת על רגליה, ואפילו יש בה כח בשיניה לאכול בקעיות וקורות, לא ישחטנה אלא אם כן פירכסה, ולרבן גמליאל היינו בפירכוס יד ורגל, ולר' אליעזר סגי בזינוק הדם, ולרבנן סגי בפירכוס יד או רגל, או בכישכוש הזנב, דאי לאו דפירכסה יש לחוש שמא נטלה כבר נשמתה. ובלא דינא דמתניתין הוי אמינא דמסוכנת אסורה כלל באכילה, משום דכתיב "זאת החיה" והוי דרשינן דרק חיה אכול ולא מסוכנת.

2) אין להוכיח מדינא דנבילה, משום דאיכא למימר דאף מחיים היכא שכבר נסתכנה נקראת היא נבילה, ועתה עומדת באיסור עשה, ולכשתמות קאי עליה אף איסור לא תעשה. וכן ממה דאסר רחמנא טריפה ליכא ראייה, משום דיש לומר דטריפה נמי משום מסוכנת דקרובה למיתה אסורה, ואתי להוסיף עליה לאו דטריפה, ולאחר מיתה איכא עליה עוד לאו משום נבילה.

3) מלבד איסור נבילה, הוכיחו התוס' דאף אית ביה משום איסור שאינו זבוח, דהא אמרינן בפסחים דהאוכל נבלה שהנתבלה ביום הכיפורים אינו חייב משום יום הכיפורים, ואי נמי דכשמת פקע מינה איסור אינו זבוח כי היכי דפקע מינה איסור אבר מן החי, אמאי לא נימא דאיסור יום הכיפורים ואיסור נבילה חיילי בהדי הדדי.

יד. 1) לתירוץ אחד הוכיחו מהא דהוצרכה תורה לחדש דאיסור חלב חל אף נבילה, ואי נימא דאיסור מסוכנת חל מחיים אמאי לא נילף לה מהא דאמר רחמנא דאיסור חלב חל על טריפה. וביאר רש"י, דכיון דאיסור מסוכנת חייל מחיים, איכא למימר דאף איסור טריפה משום מסוכנת דקרובה למיתה הוא, ואם באיסור קרובה למיתה אמרה תורה דחול חלב, כל שכן במיתה עצמה. והתוס' ביארו, דבשלמא אי

איסור מסוכנת לא חייל מחיים, איכא למיפרך דליכא למילף נבילה מטריפה, דמה לטריפה דאסורה אף מחיים, אבל אי נימא דמסוכנת אסורה, הא אסורה דנבילה נמי מתחיל כבר מחיים דהא נסתכנה קודם מיתתה, ואמאי לא נילף לה מטריפה. ובשם רבינו גרשום ביארו, דאי מסוכנת נאסרה מחיים, שפיר איכא למילף נבילה מטריפה, דמה טריפה דלא אשכחן בה דחלה על איסור אחר מכל מקום חלה על איסור חלב, נבילה דחלה על איסור מסוכנת לא כל שכן שתחול נמי על איסור חלב. ומסקינן בגמ' דאין לדחות דאתי קרא לנבילה שלא היתה מסוכנת מחיים, כגון שחתכה גיסטרא, משום דעל כרחך מעט קודם המיתה נסתכנה. ולתירוץ שני הוכיחו בגמ' מהא דכתבה התורה חלב אף על נבילה ואף על טריפה ולא סגי בחד חלב, והיינו לומר דדווקא טריפה בשרה שווה לחלבה, אבל יש לך אחרת דקרובה למיתה כזו ואפילו הכי חלבה אסור אבל לא בשרה, והיינו מסוכנת.

(2) כתב רש"י דליכא למילף, משום דשאני טריפה דלאו משום קירוב מיתה הוא, אלא משום חסרון אבר. וכתבו התוס' דאדרבה נבלה אין לך חסרון גדול מזה, ומשום הכי ביארו, דליכא למילף מטריפה משום דאסורה חייל כבר מחיים.

(3) נבילה וטריפה קאי על בהמה שהיתה מסוכנת, דאף דשריא, מכל מקום מאיסותא יש בדבר, ועל כן פרש ממנה. ובשר פיגול קאי על בהמה שהורה בה חכם. ולדעת ר' נתן קאי על בהמה שלא הורמו מתנותיה, וכתב רש"י דיחזקאל היה כהן והותר לו אף בלא הפרשה. והתוס' כתבו דלא אתי כמאן דאמר דבהמה דלא הורמו מתנותיה כאוכל טבלים חשיבא.